บทที่ 1
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศในหลายทศวรรษที่ผ่านมา ได้ก่อให้เกิดความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและสังคมเป็นอย่างมาก ในขณะเดียวกันก็เป็นสาเหตุทำให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ปัญหาการลดลงของพื้นที่ป่าไม้ การชะล้างพังทลายของหน้าดินในพื้นที่เกษตรกรรม ปัญหาการเน่าเสียของแหล่งน้ำธรรมชาติ ปัญหาขยะมูลฝอยล้นเมือง รวมถึงปัญหาคุณภาพอากาศ ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชากร ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด การแย่งชิงผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีจำกัด ดังนั้น หากไม่มีการแก้ไขหรือสร้างความเข้าใจที่เป็นระบบ อาจสร้างความแตกแยกแก่คนในชาติได้ในที่สุด

การแก้ไขปัญหาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกัน รัฐพยายามที่จะให้มีการกระจายความรับผิดชอบแก่ท้องถิ่นและชุมชนในการร่วมกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นและชุมชนเอง โดยเฉพาะการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งเจตนารมณ์ดังกล่าวเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 เป็นต้นมา รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 มีหลายมาตราระบุถึงการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ท้องถิ่นในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ที่ได้กำหนดอำนาจและหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมไว้เช่นกัน นอกจากนั้นยังมีพระราชบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในเรื่องดังกล่าว (เฉลิมศักดิ์ วานิชสมบัติ, 2544 : 1)

การปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน เห็นความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนที่จะต้องวางแผนการดำเนินงาน การดำเนินงานอย่างมีขั้นตอนโดยเริ่มจากการสร้างทัศนคติที่ดีในการดูแลรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ ต้องสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่มีคุณค่า ให้ความรู้ความเข้าใจกับประชาชนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ ผ่านช่องทางต่างๆ ของสื่ออาทิ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อบุคคล อันได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทางราชการ นอกจากการสื่อสารข้อมูลข่าวสารที่มีประสิทธิภาพแล้ว การดำเนินงานของรัฐที่ต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการ

แก้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมยังต้องคำนึงถึงคุณสมบัติด้านความรู้ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติของบุคคลที่จะเป็นผลทำให้เกิดความสามารถในการปฏิบัติหรือการกระทำสิ่งต่างๆ ได้

การกระจายความรับผิดชอบด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแก่องค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อปัญหาของท้องถิ่นและชุมชนนั้น พบว่าองค์การบริหารส่วนตำบลมีบทบาทที่เป็นจริงในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมต่ำกว่าบทบทบาทที่ควรจะเป็น (สุเมธ แก้วมณี, 2541 : 52) รวมถึงขาดความร่วมมือและสนับสนุนจากประชาชน จากประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษาถึงการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลกภายใต้การดูแลขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา
3. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนในจังหวัดพิษณุโลก จำแนกตามเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษา

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีการรับรู้ข่าวสารต่อการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกัน
2. ประชาชนที่มีเพศ อายุ อาชีพ รายได้ และระดับการศึกษาแตกต่างกันจะมีส่วนร่วมต่อการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กำหนดขอบเขตตัวแปรที่ศึกษา ไว้ดังนี้

1. ตัวแปรอิสระ ได้แก่
   1.1 เพศ
   1.2 อายุ
   1.3 อาชีพ
   1.4 รายได้
   1.5 ระดับการศึกษา

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University

2. ตัวแปรตาม ได้แก่

2.1 การรับรู้ข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมของประชาชนต่อการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพิษณุโลก

2.2 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดพิษณุโลก

นิยามศัพท์เฉพาะ

การรับรู้ข่าวสาร หมายถึง ความสนใจ รับรู้ข้อมูลข่าวสารด้านสิ่งแวดล้อมและมลพิษจากสื่อต่างๆได้แก่การสื่อสารมวลชน อาทิ โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร และสื่อบุคคล อันได้แก่ สมาชิกในครอบครัว เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ทางราชการ เป็นต้น

การมีส่วนร่วม หมายถึง ร่วมมือ เข้าดำเนินการ หรือร่วมกิจกรรม ช่วยเหลือในด้านเงิน แรงงานวัสดุอุปกรณ์ หรือทรัพยากรใดๆ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

ประชาชน หมายถึง ตัวแทนหรือผู้นำชุมชนในเขตพื้นองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

การดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึง การที่องค์การบริหารส่วนตำบล ให้โอกาสกับประชาชน เข้าร่วมคิดแก้ปัญหา วางแผน ปฏิบัติงาน ดูแลกำกับตลอดจนประเมินผลการบริหารจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบล หมายถึง หน่วยงานการปกครองท้องถิ่นหรือระดับตำบลรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พุทธศักราช 2537 ซึ่งมีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พุทธศักราช 2538 มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารจัดการ ตาม กรอบ บทบาท อำนาจ หน้าที่ ที่ได้กำหนดไว้ในกฎหมาย ในการศึกษาครั้งนี้จะหมายถึงเฉพาะเขตการปกครองพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลกเท่านั้น

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

2. ได้ทราบถึงการรับรู้และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก

3. ได้ข้อเสนอที่สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงการดำเนินงานของหน่วยงานราชการที่ต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในท้องถิ่น

มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University